

Göyçək Fatmanın Nağılı

Firidun bəy Köçərli

©Dünya Uşaq Ədəbiyyatı Kitabxanası, 1985.

Biri var imiş, biri yox imiş, bircə kişi var imiş, bu kişinin bir arvadı və bu arvaddan Fatma adında bir qızı var imiş. Fatma çox ağıllı və gözəl qız imiş. Bir gün Fatmanın anası naxoşlayır və qızına deyir ki, mən öləndən sonra dədən təzə arvad alacaq, o arvad da səni çox incidəcəkdir. Amma qara inəyimizdən müqəyyid ol, onu özün otar.

Qızın anası ölür və dədəsi gedib özgə bir arvad alır. Bu arvadın da irəlili ərindən bir çirkin qızı vardı.

Arvad göyçək Fatmanı çox döyüb incidirmiş. Fatma səbir edib, hər gün qara inəyi apararmış otarmağa. Fatmanın analığı ona yun, daraq verərmiş ki, çöldə əyirsin. Fatma yunu verərmiş inəyin ağzına. Qara inək yunu udar, sonra hazır ipi ağzından çıxarıb verərmiş Fatmaya.

Bir gün Fatma yun daradığı yerdə külək onun əlçiminin birini götürüb qalxızdı havaya. Fatma bunun dalınca yürüyüb dedi:

—Qanadına qurban, yel baba, əlçimimi sal, baba!

Yel onun əlçimini bir bacadan saldı. Fatma evə girib gördü ki, burada bir heybətli qarı oturub, alt dodağı yer süpürür, üst dodağı göy. Qarı qabağına bir qurbağa qoyub onu sığallayır. Bu, div anası idi.

Fatma qarıya baş əyib dedi ki, mənim əlçimimi ver.

Qarı dedi:

—Gəl başıma bax, sonra verim.

Fatma onun başına baxanda gördü ki, ilan-qurbağa ilə doludur.

Qarı soruşdu:

—Mənim başım yaxşıdı, ya ananın başı?

Fatma cavab verdi ki, səninki yaxşıdır.

Qarı soruşdu:

—Bu qurbağa göyçəkdir, yoxsa insan?

Fatma dedi:

—Könül sevən göyçəkdir.

Fatmanın sözləri qarıya xoş gəldi. Qarı onun əlçimini verib dedi:

—Gedərsən, qabağına bir ağ su, bir qara su və sonra bir qırmızı su çıxacaq. Ağ suda çimərsən, qara su ilə saçını yuyarsan, qırmızı sudan yanaqlarına sürtərsən.

Bir də qarı öz tükündən verdi və dedi ki, mən sənə lazım olsam, yandırarsan, yanında hazır olaram.

Fatma tükü götürüb, necə ki, qarı demişdi elə də elədi. Qabaqca ağ suda çimdi, sonra qara suda saçlarını yudu və qırmızı sudan götürüb dodağına, yanaqlarına çəkdi. Elə göyçək oldu, misli və bərabəri tapılmadı.

Analığı Fatmanın gec gəldiyini görüb qızına dedi:

—Çıx, gör Fatma necə oldu.

Qızı çıxıb gördü ki, Fatma gəlir, amma elə gözəlləşib ki, adam baxanda gözü qamaşır.

2

Fatma evə gələndə analığı onu danladı. Qızın gözəlləyini görüb soruşdu:

—Harada sən belə gözəl oldun?

Fatma başına gələni analığına söylədi, o da sabahısı gün Fatmaya dedi ki, indi sən evdə otur, qoy bu gün də mənim qızım getsin inəyi otarmağa. Ana öz qızına yun, daraq verdi. Yel bunun da əlçimini götürüb qaçırdı və gətirdi həmin damın bacasından saldı. Qız əlçimin dalınca yüyürüb içəri girdi və qarıya dedi:

—Əlçimimi ver.

Qarı dedi:

—Başıma bax, sonra verim.

Qız onun başına baxanda qarı soruşdu:
—Mənim başım yaxşıdır, yoxsa nənənin başı?
Qız dedi:
—Sənin başın pisdir, nənənin başı yaxşıdır.

Qarının buna acığı tutub dedi:
—Gedərsən qabağına bir ağ su çıxar, bir qara su. Qara suda çimərsən, ağ suda başını yuyarsan.

Qız ağ suda başını yuyub, qara suda çimdi, daha da çirkin və kifir oldu. Anası bunu görüb Fatmaya bərk acığı tutdu və hirsindən az qaldı çatlasın. Fatmanın acığına istədi onun inəyini öldürsün. Çünki işlərin başı inək idi.

Bir gün arvad dalına bir-iki lavaş bağlayıb, üzünə zəfəran çəkib girdi yorğan-döşəyə. Əri evə gələndə bir o yana, bir bu yana döndü, lavaşı dalında qırdı. Əri soruşdu:

—Arvad sənə nə olub sümüklərin elə şaqqıldayır və rəngin belə saralıbdır?

Arvad dedi:
—Bərk naxoşam, ölürəm, qara inəyi gərək kəsəsən. Mən onun ətindən yesəm, bəlkə diriləm.

Kişi istəmədi Fatmanın inəyini öldürsün. Amma əlacı kəsilib dedi:

—Qoy Fatma evdən bir yana getsin, inəyi kəsim.

İnək bunların fikrini qanıb Fatmaya dedi:

—Məni kəsəcəklər. Amma sən mənim ətimdən yemə və sümüklərimi yığıb bir yerdə basdır. Hər vaxt istəsən gəl o yerə, üstünü aç, orada bir dəst paltar və bir cüt qızıl başmaq taparsan.

Fatma inək ilə evə qayıdanda atası onu iş dalınca göndərüb inəyi kəsdi. Fatma qayıdıb inəyini ölmüş görüb çox ağladı. Haray hara çatacaqdı? İnəyin ətindən heç yemədi və sümüklərini yığıb bir yerdə quyuladı.

Sabahdan xəbər çıxdı ki, padşahın oğluna toy olur. Fatmanın analığı yerə bir çanaq dan səpib dedi ki, bunları bir-bir yığarsan çanağa. Yanında bir küp də qoyub dedi: bunu da ağlayıb gözünün yaşı ilə doldurarsan. Öz qızını da geyindirib-keçindirib apardı toya.

Yazıq Fatma qəmgin oturub başladı ağlamağa. Birdən qarı yadına düşdü. O verdiyi tükü yandırdı. Həmin saat qarı hazır oldu. Fatma başına gələni ona söylədi. Qarı dedi:

—Qəm yemə, tezlik ilə hamısı başa gələr.

Qarı ayağını vurdu yerə. O dəqiqə yerdən bir toyuq yanında cücələri ilə çıxdı, darını təmiz dənledilər, çanağı qarının gətirdiyi başqa darı ilə doldurdular.

Qarı Fatmaya dedi:

—Küpü də təmiz su ilə doldurub içinə bir ovuc duz tök, o da olsun göz yaşı.

Sonra Fatma ilə qarı getdilər inəyin sümüyü basdırılan yerə. Buranı qazıb gördülər ki, bir dəst zərif ipək parçadan libas və bir cüt qızıl başmaq çıxdı. Burada çoxlu qızıl da vardı. Qarı libası, başmağı geyindirdi Fatmaya və bir az qızıl, bir az da torpaq götürüb Fatma ilə getdilər toya.

Burada qarı dedi:

—Bu qız mənim nəvəmdir, qoyun bu da oynasın.

O, Fatmanın bir ovcuna qızıl, bir ovcuna da torpaq qoyub tapşırırdı ki, analığının tərəfinə oynayanda onların üzünə torpaq səp, özgələrin tərəfinə oynayanda qızıl.

Fatma da çox gözəl oynayırdı. Hamı onun oynamağına aşıq oldu. Amma analığı tərəfə oynayanda torpaq səpdi, özgələri tərəfə oynayanda qızıl. Oynayandan sonra Fatma tələsik qayıtdı evə. Çox tələsdiyinə görə körpüdən keçəndə başmağının bir tayını saldı suya.

Fatmanın analığı toydan qızı ilə qayıdıb gördü ki, Fatma evdə oturub, öz tapşıracağı işləri də yerinə yetirib. O çox qəzəbli idi.

Fatma soruşdu:

—Ay ana, toyda nə gördünüz?

Analığı acıqlı dedi ki, heç zad görmədik, bir günü qara gəlmiş qız çıxdı, oynadı, özü də sənə oxşayırdı. Biz tərəfə oynayanda torpaq səpirdi, özgələri tərəfə oynayanda qızıl-gümüş səpirdi.

Fatma dedi:

—Mən evdən çölə çıxmamışam, sən buyurduğun işlərin dalınca olmuşam.

Bir gün padşahın oğlu ova çıxdı. Körpünün yanından keçəndə istədi ki, atına su versin. At suya yaxınlaşanda xorruyub su içmədi. Padşahın oğlu adam saldırib çayı axtartdı. Onun içindən bir qızıl başmaq tapdılar. Başmaq çox zərif idi. Padşahın oğluna çox xoş gəldi. İstədi ki, nə tövr olsa, axtarıb onun yiyəsini tapsın və özünə alsın.

Çox gəzdilər, tapmadılar. Carçılar car çəkəndə Fatmanın analığı eşitdi, onun əl-ayağını bağlayıb saldı təndirə və öz qızının ayaqlarını yuyub qazıdı.

Padşahın adamları axtara-axtara gəlib çıxdılar Fatmagilin evinə. Çirkin qızın ayağına başmaq geydirdilər, olmadı. Soruşdular ki, sizin evdə özgə qız yoxdurmu? Fatmanın analığı cavab verdi ki, yoxdur. Amma Fatmanın bir xoruzu var idi, bu xoruz başladı banlamağa:

Fatma bacım təndirdə,
Ayaqları kəndirdə!

Arvad nə qədər istədi xoruzu qovsun, olmadı. Xoruz sıçradı damın üstə, uca səs ilə banladı:

Fatma bacım təndirdə,
Ayaqları kəndirdə!

Padşahın adamları bunu eşidib, təndirə baxdılar; gördülər ki, bunun içində bir gözəl qız əl-ayağı kəndir ilə bağlanmış yıxılıbdır. Qızı çıxarıb başmağı onun ayağına geydirdilər. Gördülər ki, başmaq elə bil onun ayağına biçilibdir. Apardılar padşahın oğluna. Padşahın oğlu bunu görən kimi cani-dildən aşiq oldu və yeddi gün-yeddi gecə toy eyləyib, Fatmanı özünə arvad aldı. Yedilər, içdilər, yerə keçdilər, siz də yeyin, için, muradınıza yetişin!

Veb direktor: Betti Bleyer
Mətni yığdı: Səkinə İsgəndərova
Veb üçün hazırladı: Ülviyyə Məmmədova
AZERİ.orga qoyuldu: yanvar, 2004